

Bomen in Bergen

Inventarisatie in het kader van Bomenplan Bergen

Concept
november 2012

Inhoud

H1 Inleiding.....	3
H2 Veel bomen.....	4
H3 Hoe staan onze bomen er voor?.....	6
H4 Waardevolle bomen.....	8
H4 Kansen en knelpunten	11

H1 Inleiding

Hoeveel bomen hebben we in Bergen? Wat is de kwaliteit van ons bomenbestand en wat hebben we aan monumentale bomen? Om een bomenplan op te stellen is het nodig om eerst inzicht te krijgen in hoe het bomenbestand er uit ziet. In deze rapportage een inventarisatie van het Bergense bomenbestand. In het bomenplan zelf wordt vervolgens de koers bepaald hoe om te gaan onze bomen.

Herenweg Egmond Binnen

H2 Veel bomen

Wat is een boom?

Bergen is een groene gemeente met veel bomen, heel veel bomen. Om te bepalen hoeveel bomen we hebben is het eerst nodig om vast te stellen wanneer je van een boom spreekt. Onze bomenverordening geeft aan dat er sprake is van een boom wanneer de stam op 1,30 m een diameter heeft van 10 cm.

Hoeveel bomen staan er in Bergen?

Op die vraag is niet zomaar een antwoord te geven. Simpelweg omdat niet alle bomen worden geteld. We moeten het aantal dus gaan schatten.

Wat weten we wel? Bekend is hoeveel bomen de gemeente beheert langs wegen straten. Dit zijn er zo'n 12.000. Daarnaast beheert de gemeente bomen die in bosjes, parken en plantsoenen, op begraafplaatsen en andere groenobjecten staan. Dit zou wel eens het tienvoudige kunnen zijn van de 12.000 laan- en straatbomen. Bedenk alleen al hoeveel bomen er in het Oude Hof staan.

Naast de gemeentebomen zijn er de bomen in de tuinen, rond verzorgingshuizen en andere instellingen. Hier gaat hier eveneens om tienduizenden bomen.

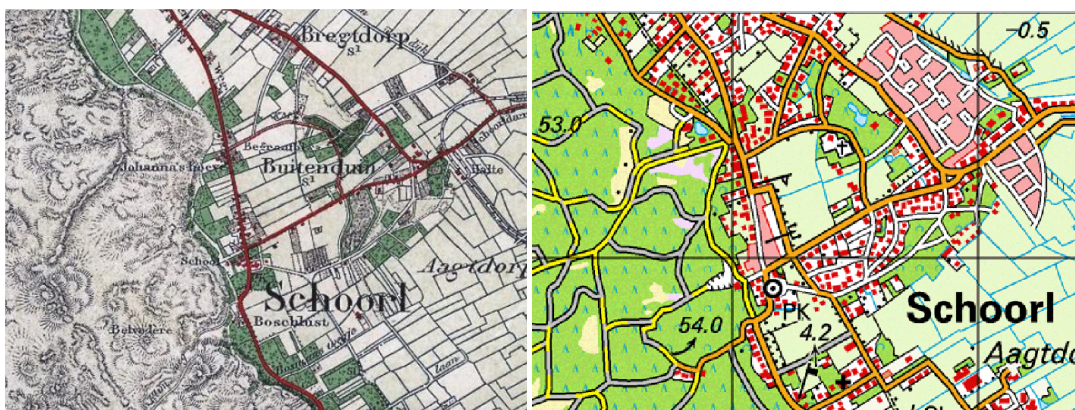
Tenslotte de bomen in de natuurgebieden. In de duinen komen vele hectaren bos voor, goed voor nog eens honderdduizenden bomen.

Alles bij elkaar opgeteld komen we misschien wel uit op meer dan een miljoen bomen in de hele gemeente!

Meer bomen dan ooit tevoren.

Aan het begin van de eenentwintigste eeuw staan er in Bergen meer bomen dan ooit tevoren. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te geven. Zo zijn de duinen in de vorige eeuw steeds verder bebost. In het gebied van Staatsbosbeheer hebben op grote schaal bosaanplantingen plaatsgevonden. Om het stuivende duinzand te beteugelen en om houtopbrengst te hebben. De verhalen hoe moeizaam de duinaanplant tot stand kwam zijn bekend. Door de duinbranden is het aantal bomen in de duinen wat afgenomen.

Buiten de duinen is het bomenbestand eveneens gegroeid. Met het uitdijen van de dorpen werden akkers en weilanden omgezet tot woongebieden waar openbaar groen werd aangelegd en waar bewoners hun tuinen inrichtten. Hierbij werden veel bomen aangeplant.

Schoorl, begin en eind 20^e eeuw

Wat voor bomen staan er in de gemeente?

Wanneer we ons richten op het gemeentelijk bomenbestand bestaat de top vijf van aangeplante bomen uit eik, linde, beuk, berk en es. Eenmaal uitgegroeid vormen deze soorten forse bomen. Met name eik, beuk en linde zorgen voor statige laanbeplantingen.

Hoge beuken en lindes langs de Burgemeester Peeklaan

Overige soorten die regelmatig zijn toegepast, betreffen kastanje, iep, populier en verschillende esdoornsoorten. Ook staan hier en daar dennen, denk aan de Eeuwigelaan. Meer recent zijn soorten als amberboom, lijsterbessoorten en sierpeer toegevoegd aan het assortiment.

Onze gemeente is een kustgemeente. Veel boomsoorten hebben moeite om in een klimaat met zeewind te gedijen. De dorpen in de binnenduinrand liggen redelijk beschermt, waardoor de invloed van de zeewind redelijk beperkt is. Voor Bergen aan Zee en Egmond aan Zee is dit anders. In Bergen aan Zee zijn vrijwel geen bomen in het straatbeeld aanwezig. In Egmond aan Zee is de iep een van de weinige soorten die stand weet te houden.

H3 Hoe staan onze bomen er voor?

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het onderhoud van onze eigen bomen. Hoe staan onze 12.000 laan- en straatbomen er bij? Voortvloeiend uit de zorgplicht worden bomen tegenwoordig gecontroleerd volgens een Visual Tree Assessment (de VTA-inspectie).

Bij de VTA-inspectie worden de bomen visueel gecontroleerd en op basis van deze controle ingedeeld in bomen zonder noemenswaardige gebreken en bomen met gebreken. De bomen met gebreken worden nader onderzocht om de aard en de ernst van de aangetroffen gebreken te kunnen vaststellen. Hierna worden de bomen als ofwel een 'attentiebom' (nog geen verhoogd risico) of een 'risicoboom' (wel verhoogd risico) bestempeld.

Uitsnede kaartbeeld VTA-inspectie (in oranje de attentiebomen)

De resultaten van de VTA-inspectie zijn opgenomen in het beheersysteem van de gemeente en vormen de basis voor monitoring en omvorming.

Ziekten en plagen

Het bomenbestand is over het algemeen vitaal te noemen. Verschillende boomsoorten staan echter onder druk door ziekten.

Iepziekte

De iepziekte is een ziekte onder iepen, veroorzaakt door de schimmels en is pas in de jaren zeventig voor het eerst waargenomen. De schimmel groeit in de houtvaten van een boom. De boom produceert als reactie een zgn. gomblaas om de groei van de schimmel te stoppen, maar daardoor

raken die vaten ook verstopt, zodat takken afsterven. De schimmel kan van het ene houtvat in het andere komen waardoor er zoveel houtvaten verstopt raken dat de boom afsterft. De schimmel wordt verspreid door de grote en de kleine iepenspintkever.

Veel iepen in onze gemeente zijn inmiddels geruimd. Waar nog iepen voorkomen als wegbeplanting is veel uitval te zien.

Kastanjeziekte

Kastanjeziekte of kastanjabloedingsziekte is een probleem waar men sinds 2002 in Nederland mee geconfronteerd wordt. Het zijn voornamelijk paardenkastanjes die worden aangetast. De veroorzaker van deze mysterieuze bloedingsziekte die zorgt voor zieke kastanjabomen, is vermoedelijk een bepaalde bacterie die zich razendsnel over Nederland heeft verspreid. Onderzoek in Nederland heeft nog niet geresulteerd in een adequate behandelingsmethode.

In onze gemeente zijn veel kastanjabomen aangetast. Soms is in een hele straat de beplanting aan het afsterven. Een plek waar kastanjabomen sterk het beeld bepalen is rond het Hertenkamp in de kern Bergen. De kastanjes hier hebben de afgelopen jaren extra voedingsstoffen gekregen om de vitaliteit hoog te houden. De gezondheid van kastanjabomen wordt verder aangetast door de kastanjemineermot, die soms massaal aanwezig kan zijn in kastanjabomen.

Overige ziekten

Essentaksterfte is bezig met een snelle opmars in Nederland. In 2010 werd het fenomeen alleen aangetroffen in het noordoosten van Nederland en nu is essentaksterfte al waargenomen in alle provincies. Daarmee lijkt Nederland na de iepziekte en kastanjeziekte nu te maken te krijgen met een nieuwe boomsterftegolf.

Watermerkziekte is een ziekte die wordt veroorzaakt door een bacterie. Veel wilgensoorten zijn gevoelig voor aantasting. De bacterie veroorzaakt een verstopping van de houtvaten. Door watermerkziekte aangetaste bomen vertonen verwelking, bruinverkleuring en verdroging van de bladeren aan takken of delen van de kroon, die vervolgens afsterven. In Bergen worden regelmatig bomen aangetast.

H4 Waardevolle bomen

Bomen bepalen vaak het beeld in een straat. Ze zorgen voor structuur, geven een straat een groene aankleding en zijn medebepalend voor de sfeer en uitstraling van een dorp of woonwijk. Dit is ook voor Bergen van toepassing. Sterker nog, het karakter van onze gemeente wordt sterk bepaald door al het aanwezige groen. In principe draagt iedere boom zijn steentje bij en is daarmee van betekenis.

Met waardevolle bomen worden hier bomen bedoeld die door hun omvang, leeftijd of locatie een belangrijke bijdrage leveren aan het groene beeld van onze gemeente. Er is hierbij onderscheid gemaakt tussen laanbomen, waardevolle bomen op particulier terrein en een speciale categorie van monumentale bomen.

Laanbomen

Het meest in het oog springend zijn de laanbomen. Met name in de kern Bergen zijn veel lanen te vinden met vaak hoog uitgegroeide beplantingen van eik, beuk of linde. Een overzicht van de Bergense lanen is te vinden in de rapportage 'Lanen in Bergen'.

forse eiken sieren de Guurtjeslaan

Particuliere bomen

De gemeentebomen langs wegen en straten geven structuur aan de openbare ruimte. Variatie is te vinden in de tuinen waar door particulieren veel bomen zijn geplant. In 2012 heeft er een inventarisatie plaats gevonden naar waardevolle bomen op particulier terrein. Hieruit bleek dat er met name in de kern Bergen veel waardevolle bomen in particuliere tuinen staan.

Naast veel eiken hebben inwoners beuken, berken en essen aangeplant. Minder algemeen voorkomende soorten zijn walnoot, moerascypres, taxus of vleugelnoot. Hier en daar zijn ook dennen en sparren tot omvangrijke bomen uitgegroeid.

Uitsnede kaartbeeld inventarisatie waardevolle particuliere bomen

De rode vierkantjes die op de kaart zijn ingetekend geven waardevolle particuliere bomen aan.

Veel van de bomen op particuliere grond die als waardevol zijn aangemerkt, hebben een beeldbepalend karakter voor de omgeving waar ze staan.

Deze rode beuken op particulier terrein langs de Herenweg voegen iets toe aan de bebouwing en de inrichting van het terrein.

Tijdens de inventarisatie bleek dat in bepaalde wijken het beeldbepalende karakter soms niet zozeer door enkele bomen wordt gerealiseerd, maar dat het juist de samenhang in beplanting is die het groene karakter bepaalt. Dit gaat bijvoorbeeld op voor Westdorp, dat de sfeer van wonen in een bosrijke omgeving heeft.

Monumentale bomen

Een bijzondere categorie waardevolle bomen vormen de monumentale bomen. Monumentale bomen zijn de meest bijzondere bomen van de gemeente. Sommige zijn zo markant dat veel mensen ze kennen. Doordat ze zo opvallen in het straatbeeld vormen ze herkenningspunten en geven ze identiteit aan een plek. Ze ontleen hun waarde aan hun leeftijd en omvang, maar ook aan hun markante standplaats, de reden van aanplant of hun bijzondere soort.

Wanneer is sprake van een monumentale boom? De Bomenstichting hanteert hiervoor de volgende criteria:

- De leeftijd van de boom is minimaal 80 jaar (een uitzondering kan gemaakt worden voor een herdenkingsboom, een boom met grote dendrologische (boomkundige) waarde of zeldzame boom);
- De boom mag niet in een onherstelbaar slechte conditie verkeren (volledig verval van de boom mag niet binnen 10 jaar te verwachten zijn);
- De boom heeft tenminste één van de volgende specifieke kenmerken: beeldbepalend, cultuurhistorische waarde, dendrologische waarde, natuurwaarde, zeldzaamheid.

Voor Bergen is nog geen inventarisatie van monumentale bomen voorhanden. Een inschatting leert dat dit waarschijnlijk om enkele honderden bomen gaat. Het gaat hierbij vaak om bomen in het openbaar groen, maar soms ook om bomen in tuinen. Verder zijn op begraafplaatsen, rond instellingen of andere bijzondere gebouwen monumentale bomen te vinden.

Het oude Hof herbergt monumentale lindebomen

H4 Kansen en knelpunten

Naam laan	Problematiek	Oplossing
Oranjelaan	Iepen en kastanje zijn ziek (kastanjes inmiddels gekapt)	Kap en herplant
Vijverlaan	Alle kastanjes van slechte kwaliteit	Kap en herplant
Adama van Scheltemaweg	Kastanjes in slechte staat	Kap en herplant
Luiveland	Lijsterbessen slechte vitaliteit	Kap en herplant
Nessen	Na renovatie herplant van ca. 20 bomen	herplant
Churchillaan	Na renovatie ca. 10 bomen herplanten	herplant
Beemsterlaan	Alle lijsterbessen zeer slechte kwaliteit	Kap en herplant
Stroomerlaan	Herinrichting	herplanten
Molenkrochtlaan	Herinrichting	herplanten
St. Adelbertusweg (Bergen)	herinrichting	herplanten
Nesdijk	Veel uitval wilgen door watermerkziekte	ca. 10 bomen herplanten
Eeuwigelaan (donkere hoek)	Een aantal beuken is van slechte kwaliteit	
Wilhelminalaan (Egmond a.d. Hoef)	ca. 20 zieke iepen	Kap en herplant
Sportlaan (Egmond a.d. Hoef)	ca. 20 zieke iepen	Kap en herplant
Anna v. Burenlaan e.o.	ca. 50 kastanjes sterven af	Kap en herplant
Slotweg (Egmond a.d. Hoef)	Herplant gekapte kastanjes?	
Beatrixlaan (Egmond a.d. Hoef)	Populieren hebben veel last van takbreuk	Deel vervangen